

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
“ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ”

Кафедра психологія

ЗАБРОДА ДАР'Я ЄВГЕНІВНА

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО САМО ВИЗНАЧЕННЯ СУЧАСНОЇ
МОЛОДІ

Спеціальність: 053 «Психологія»
(код) (назва спеціальності)

Освітня програма: Психологія

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеню бакалавр

Науковий керівник:
**ПРИСНЯКОВА Людмила
Макарівна**
кандидат психологічних наук,
доцент

РЕКОМЕДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протоколом засідання кафедри

№ 11 від 5.06.2023 р.

Завідуючій кафедри

 Людмила ПРИСНЯКОВА
(підпис) (Ім'я, ПРИЗВИЩЕ)

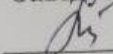
Дніпро – 2023 р.

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

Кафедра: _____ психологія _____
Освітній: _____ ступень бакалавр _____
Спеціальність: _____ 053 «Психологія» _____
Освітня програма: _____ Психологія _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідуюча кафедри психологія

 Людмила ПРІСНЯКОВА

«20» червня 2023 року

ЗАВДАННЯ

НА ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВИТИ

1. Тема роботи: «Особливості професійного само визначення сучасної молоді».
2. Науковий керівник роботи: кандидат психологічних наук, доцент кафедри Людмила Макарівна. Затверджено за наказом вищого навчального закладу «25» жовтня 2022 року. №4
3. Срок подання роботи на кафедру: 19.06.2023 року
4. Зміст роботи:
  1. Виявити наукові підходи до проблеми професійного самовизначення старшокласників у психолого-педагогічній літературі.
  2. Провести емпіричне дослідження професійного самовизначення учнів.
  3. Встановити особливості професійного самовизначення сучасних старшокласників.

Дослідження проводилося кілька етапів. На першому етапі здійснювався теоретичний аналіз наукових підходів до проблеми професійного самовизначення старшокласників у психолого-педагогічній літературі. З другого краю етапі виявлялися особливості професійного самовизначення сучасних старшокласників. Проводився аналіз, систематизація, узагальнення та інтерпретація результатів дослідження. На третьому етапі реалізовувався

формує експеримент, в основу якого було покладено програму професійного самовизначення сучасних старшокласників, що враховує їх особливості. Якісно, кількісно та статистично підтверджувалася результативність та ефективність програми, формувалися наукові висновки, оформлялися результати дослідження.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначення обов'язкових схем, діаграм та ін.): ілюстрована таблицями та рисунками; за результатами досліджень

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1.	Вступ. Опрацювання та реферування літератури з теми дослідження. Визначення об'єкта і предмета дослідження. Формулювання мети, завдання досліджень.	Грудень 2022р.	виконано
2.	I Розділ. Визначення, види. Висвітлення аналізованої проблеми в дослідженнях вітчизняних та закордонних дослідників.	Лютий 2023р.	виконано
3.	II Розділ	Березень 2023р.	виконано
4.	III Розділ Емпіричне дослідження. Математична обробка результатів психодіагностики. Виявлення тенденцій та закономірностей	Квітень 2023р.	виконано
5.	Робота в цілому Висновки. Практичні рекомендації. Оформлення. Подання остаточного варіанта на кафедрі для перевірки на академічну доброчесність	Травень 2023р.	виконано

Здобувач вищої освіти

Керівник роботи канд. псих. наук, доцент кафедри психології

АНОТАЦІЯ

Заброда.Д.Є.Особливості професійного само визначення сучасної молоді/ Кваліфакаційна робота на здобуватя освітнього ступення «бакалавр» за спеціальністю 053 Психологія (освітньо – професійна програма «Психологія»).ВНПЗ ДГУ,Дніпро, 2023.

Зміст анотації

В дипломній роботі було розглянуто проблему, яке існує протиріччя між особистісним вибором професій старшокласниками та соціальним запитом. Проаналізувати основні наукові підходи (психологічний, педагогічний та філософський) та напрямки (психолого – педагогічний) в області проблеми проектування свого життєвого вибору.

Були застосовані перелік загально наукових терменів та дослідницьких методик: аналіз, зібраної інформації систематизація, та також розгляд та розбір отриманих даних. В емпіричній частині нашого, дослідження використовувався метод тестування, опитування, кількісний та якісний аналіз результатів. У даному дослідженні приняло участ под 60 осіб (з вікового порогу від 20 до 21 років)

В результаті дослідження визначалась роль у сучасної молоді у виборі професії. Виделені вікові та гендерні особливості. Виявлена ефективність побудування в залежності від рис характеру, а також особитих впадабань та вмінь, що вибору професії у свому майбутньому. Також визначено, що більшість студентв обрали свою професію, через свій характер, поглядом на життя та інше.

Наукова новизна та теоретичне значення поляге у врахування психологічні аспектів, такі як стать, темперамент, риси характеру та специфічний набір особистісних характеристик для певної сфери діяльності. А також виявити вплив на вибір майбутньої професії серед сучасної молоді. Порівняльний аналіз даних показав, що в процесі професійної освіти відбуваються статистично значущі зміни показників успішності та,

відповідно, мотивації, з тенденцією до їх підвищення значущості впродовж навчання.

Ключові слова: СУЧАСНІСТЬ, МОЛОДЬ, ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ, РИСИ ХАРАКТЕРУ, ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ, ЗДАТНІСТЬ ДО ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ, ПРОФЕСІЙНЕ САМО ВИЗНАЧЕННЯ У ЖИТТІ. ВИБІР ПРОФЕСІЇ, ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ, МОТИВАЦІЯ ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ, ВНУТРІШНЯ МОТИВАЦІЯ.

Список публікацій здобувача:

1. Особливості професійного самовизначення в юнацькому віці /Є.Д.Заброда// Актуальність проблеми професійного самовизначення, щоб уникнути випадкового вибору професії, що призводить до небажаних наслідків: матеріал Міжнародна науково – практична конференція (Іспанія – Мадрид 12 – 14 червня 2023 р.)

ABSTRACTS

Zabroda D.E. Features of professional self-determination of modern youth / Qualification work for the degree of "bachelor" in the specialty 053 Psychology (educational and professional program "Psychology").VNPZ DSU, Dnipro, 2023.

The content of the abstract

The thesis deals with the problem of the contradiction between the personal choice of professions by high school students and social demand. The author analyzed the main scientific approaches (psychological, pedagogical and philosophical) and directions (psychological and pedagogical) in the field of the problem of designing one's life choice.

A list of general scientific terms and research methods was used: analysis, systematization of collected information, and review and analysis of the data. In the empirical part of our research, we used the method of testing, surveys, quantitative and qualitative analysis of the results. This study involved 60 people (with an age threshold of 20 to 21 years).

The study determined the role of modern youth in choosing a profession. Age and gender peculiarities were identified. The effectiveness of choosing a profession in the future was revealed, depending on character traits, as well as personal skills and abilities. It was also determined that most students chose their profession because of their character, outlook on life, etc.

The scientific novelty and theoretical significance of the study is to take into account psychological aspects such as gender, temperament, character traits, and a specific set of personal characteristics for a particular field of activity. It is also important to identify the influence on the choice of future profession among modern youth. A comparative analysis of the data showed that in the process of vocational education there are statistically significant changes in performance indicators and, accordingly, motivation, with a tendency to increase their importance during the course of training.

Keywords: MODERNITY, YOUTH, GENDER PECULIARITIES, CHARACTER TRAITS, AGE PECULIARITIES, ABILITY TO CHOOSE A PROFESSION, PROFESSIONAL SELF-DETERMINATION IN LIFE. CAREER CHOICE, PROFESSIONAL SELF-DETERMINATION, MOTIVATION FOR CAREER CHOICE, INTRINSIC MOTIVATION.

List of publications of the applicant :

1. Features of professional self-determination in adolescence / E.D.Zabroda // The relevance of the problem of professional self-determination in order to avoid accidental choice of profession, which leads to undesirable consequences: material of the International Scientific and Practical Conference (Spain - Madrid, June 12-14, 2023).

ЗМІСТ

ВСТУП...	9
РОЗДІЛ.1. ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ.....	13
1.1 Теоретичний аналіз наукових підходів до проблеми професійного самовизначення МОЛОДІ у психолого-педагогічній літературі	13
1.2 Класифікація та типологія традиційних методів профорієнтації.....	18
1.3 Соціальні особливості та зміни профорієнтаційної роботи в сучасних умовах.....	28
ВИСНОВКИ З ПЕРШОГО РОЗДІЛУ	31
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ	34
2.1 Організація та методи дослідження	34
2.2 Аналіз результатів дослідження	35
2.3 Побудова корекційної програма... ..	60
ВИСНОВКИ ПО ДРУГІЙ ГІЛОВИ	64
ВИСНОВОК.....	65
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	67
ДОДАТОК А	
ДОДАТОК Б	
ДОДАТОК В	
ДОДАТОК Г	
ДОДАТОК Д	

ВСТУП

Актуальність дослідження: останніми роками у суспільстві спостерігається зниження інтересу до традиційних професій, на нашу думку це пов'язані з появою нових професій.

Професійне самовизначення слід розглядати не як фіксований вибір професії, а як безперервний процес пошуку сенсу в обраній, освоєній і виконуваній професійній діяльності.

Старшокласники, які здійснили вибір під впливом зовнішніх факторів у процесі навчання, виявляють недостатній інтерес до процесу навчання, відчують незадоволеність професійною діяльністю. Цей факт свідчить про важливість професійного самовизначення учнів.

Професійне самовизначення - це пошук і знаходження особистісного сенсу в обраній, освоєній і вже виконуваній трудовій діяльності, а також пошук сенсу в самому процесі самовизначення.

Професійна трудова діяльність, якій передують правильний вибір, одне із найважливіших чинників, визначальних багато у житті сучасної людини.

В останні роки дещо загострилася проблема професійної орієнтації, працевлаштування та вторинної зайнятості молоді. Тенденція зростання безробіття змушує посилювати та вдосконалювати форми та методи соціального впливу на молодь, стимулювати підвищення її професійної кваліфікації, налагоджувати співпрацю із зацікавленими установами та компаніями, залучати до співпраці якомога більше кваліфікованих спеціалістів. молоді (соціальні педагоги, психологи, профконсультанти, соціологи), посилити соціальний захист неконкурентоспроможної молоді. З огляду на це проблема самовизначення сучасної молоді є надзвичайно актуальною та важливою з точки зору побудови професійної школи.

Під таким типом самовизначення молоді ми розуміємо різноманітні проблеми, пов'язані із здобуттям професії та вихованням підростаючого покоління. Однією з найважливіших функцій освіти (особливо вищої) у демократичних суспільствах, як зазначає Л. Сокурянська, є її роль

«соціального ліфта», який дає змогу тій частині молоді, яка за своїм соціальним становищем належить до нижчих соціальних верств, щоб просунути на вищі рівні. Станом на 2005 рік все населення України за рівнем освіти поділялося на такі групи: з початковою освітою - 33,8%, із середньою загальною - 85,1%, з середньою спеціальною - 20,0%, з вищою - 9,7%. Серед молоді частка випускників вищих навчальних закладів була вдвічі вищою, а серед молоді віком від 26 до 28 років у чотири рази вищою за середній показник по країні.

Ці загальні показники різноманітні, якщо брати до уваги деякі характеристики, пов'язані з місцем проживання, статтю, галузевими характеристиками освіти. Так, наприклад, міська молодь загалом освіченіша за сільську, але результати першого всеукраїнського незалежного тестування (2012 р.) показали, що суттєвих відмінностей у якості знань міських і сільських старшокласників немає. Як зазначають харківські соціологи, те ж саме стосується якості знань студентів з міст і сіл; водночас можна говорити про відносно вищу конкурентоспроможність випускників ліцеїв, гімназій та спеціалізованих шкіл, особливо розташованих в обласних центрах, при вступі до вищих навчальних закладів. Великі гендерні відмінності у профілі вищої освіти: медицина і педагогіка — найбільш жіночі, а військова справа — суто чоловіча; юнаки також віддають перевагу технічним наукам та економіці. Але одна спільна риса нині характеризує всі вікові, територіальні групи молоді: це зростання репутації освіти після кількох років її занепаду.

Готовність до свідомого вибору професії - це складне структурне утворення морально-вольових якостей особистості, ставлень, знань про професії, практичних умінь і навичок, які формуються відповідно до запитів суспільства та можливостей освітнього процесу.

Готовність до свідомого вибору професії включає

Моральну готовність – усвідомлення суспільної та особистої значущості праці, бажання максимально використовувати свої сили та здібності в роботі, позитивне ставлення до різних видів праці;

Психологічна готовність – свідомий вибір професії відповідно до наявних навичок і здібностей. Стан психологічної готовності передбачає усвідомлення своїх потреб, вимог суспільства, колективу та власних цілей; прогнозування прояву своїх інтелектуальних, емоційних, мотиваційних та вольових процесів; оцінку співвідношення між власними здібностями, рівнем домагань та необхідністю досягнення певного результату;

практичну підготовленість – загальні та політехнічні знання, загально робочі та спеціальні вміння та навички.

Проблема: існують протиріччя між особистісним вибором професій старшокласниками та соціальним запитом.

Мета дослідження: виявити особливості професійного самовизначення сучасної молоді

Об'єкт: професійне самовизначення.

Предмет: особливості професійного самовизначення сучасних старшокласників.

Гіпотеза: під час проведення дослідження виходили з припущення, що існують особливості професійного самовизначення сучасних студентів. При цьому ми виходимо з таких припущень:

1. Форма, зміст організації професійного самовизначення сучасних студентів має особливості.

2. Шляхом проведення формуючого експерименту, що враховує особливості професійного самовизначення на етапі, можна значно підвищити рівень професійного самовизначення учнів.

Новизна та практична значемість дослідження: розглянути із доведених психологічні аспекти, таких як: гендерні особливості, тип темпераменту, особистісні риси характеру та певний набір особистосніх якостей до певної сфери діяльності. Також визначити вплив на вибір майбутньої професії у сучасної молоді. У результаті порівняльного аналізу даних виявилось, що в процесі професійної підготовки відбуваються статично

значущі зміни результативності та наступної мотивації в бік підвищення їх значущості протягом усього курсу навчання.

Розроблена корекційна програма може бути запропонована до впровадження для психічної готовності студентів психологів в процесі навчання.

Завдання:

1. Виявити наукові підходи до проблеми професійного самовизначення старшокласників у психолого-педагогічній літературі.

2. Провести емпіричне дослідження професійного самовизначення учнів.

3. Встановити особливості професійного самовизначення сучасних старшокласників.

Дослідження проводилося кілька етапів. На першому етапі здійснювався теоретичний аналіз наукових підходів до проблеми професійного самовизначення старшокласників у психолого-педагогічній літературі. З другого краю етапі виявлялися особливості професійного самовизначення сучасних старшокласників. Проводився аналіз, систематизація, узагальнення та інтерпретація результатів дослідження. На третьому етапі реалізовувався формуючий експеримент, в основу якого було покладено програму професійного самовизначення сучасних старшокласників, що враховує їх особливості. Якісно, кількісно та статистично підтверджувалася результативність та ефективність програми, формулювалися наукові висновки, оформлялися результати дослідження.

Структура та обсяг роботи: робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку літератури та додатку.

Місце проведення: даний дослід, було проведено в онлайн форматі ZOOM програми, участь прийняли студенти 4 курсів, факультету психології ДГУ та ДНУ; понад 60 осіб з них 22 хлопця та 38 дівчат

ВИСНОВКИ З ПЕРШГО РОЗДІЛУ

Якщо проаналізувати погляди різних науковців, які досліджували проблему професійного вибору, то можна побачити, що професійне самовизначення - це не тільки процес прийняття рішення про вибір професійної діяльності, а й форма особистісної активності, в якій індивід виступає суб'єктом власного життя. Отже, професійне самовизначення є способом реалізації суб'єктивних якостей особистості, її стилю життя і значною мірою залежить від власної активності учнів та їх життєвої ситуації. Таким чином, професійне самовизначення починається з вибору професії, але на цьому воно не закінчується, оскільки людина стикається з безперервною низкою професійних виборів протягом усього життя (в процесі професійного навчання, при виборі спеціалізації, при визначенні шляхів підвищення кваліфікації, при переході на іншу професію і т.д.).

Аналіз зарубіжної та вітчизняної теорії і практики з проблеми особистісного самовизначення показує, що особистісне самовизначення є процесом багатограним і протікає протягом усього життя, пов'язаний формування внутрішньої позиції дорослої людини, усвідомлення себе як члена суспільства, потреби вирішувати проблеми свого майбутнього, усвідомлення своїх фізичних, інтелектуальних та інших якостей.

Особистісне самовизначення як явище виникає на межі підліткового та раннього юнацького віку. Включає активне визначення власної позиції щодо суспільно виробленої системи цінностей, визначення на цій основі сенсу власного існування, набуття власної ціннісно-сміслової єдності та її реалізація. Особистісне самовизначення є також основою процесу життєвого самовизначення, воно визначає розвиток усіх інших видів самовизначення. (соціального, професійного, сімейного, релігійного та ін.)

ВИСНОВКИ ПО ДРУГІЙ ГОЛОВИ

Готовність до свідомого вибору професії є складним структурним утворенням взаємопов'язаних морально – вольових якостей особистості, ставлень, знань про професії, практичних умінь і навичок у поєднанні з переконаннями, сформованих відповідно до вимог суспільства і можливостей навчально – виховного процесу в школі.

Цінною є думка Клімова, про те, що процес, який спостерігається і усвідомлюється, процес прийняття остаточного рішення про вибір професійного навчального закладу або роду роботи, може представлятися одноразовим або навіть скороминущим. Це лише «миттєвість» подій в житті людини.

Отже, роблячи аналіз другої емпіричної частини, та опрацьованої певних методики. Ми можемо підвести такі підсумки, що з усього вищевикладеного ми можемо дійти, до того, що висунута нами гіпотеза полягала у тому, що дослідження ґрунтувалося на припущенні, що існують певні особливості професійного самовизначення сучасної студентської молоді. Було зроблено такі припущення:

1. форма і зміст організації професійного самовизначення сучасної студентської молоді мають специфічні особливості.
2. шляхом проведення формуючого експерименту, що враховує особливості професійного самовизначення на рівні, можна значно підвищити рівень професійного самовизначення учнівської молоді.

Після проведення дослідів в якому прийняло понад 60 осіб випускників психологічного факультету, ми можемо дивитися на результати та стверджувати, що можна сказати, що наша гіпотеза про те, що особливе самовизначення сучасної молоді на пряму залежить від їх особистих уподобань, а також від особистісних рис характеру та типу темпераменту.

ВИСНОВОК

Дипломна робота була присвячена дослідженню особливості професійного само визначення у сучасної молоді. Ми розглянули теоретичні підходи дослідження психологічної готовності та визначили для себе, що все формування професіоналізму особистості та діяльності майбутніх фахівців базується на їх готовності до праці. На них також ґрунтується професіоналізм особистості та діяльність майбутніх спеціалістів бажання працювати.

Б.Г. Ананьєв, В.А. Бодров, Є.А. Клімов, І.М. Кондаков, Т.В.Кудрявцев, Ю.П. Поваренко, А.М. Еткінд зосереджує увагу на процесі розвитку особистості в професійній діяльності, підкреслюючи компенсаторні аспекти людської психіки, великі можливості для розвитку професійних навичок і самореалізації себе та своєї особистості.

Актуальність поняття готовності, яке сьогодні є важливим для психології, особливо для психології вищої освіти, вимагає переоцінки його змісту та функцій як на методологічному, так і на експериментальному рівнях. Дослідження в цій галузі ґрунтуються на вивченні та психологічному обґрунтуванні шляхів підготовки та вдосконалення системи підготовки фахівців.

Провідним компонентом професійної зрілості є психічна - діяльнісна та готовність, яку вчені розуміють як складне психологічне утворення, як сукупність функціональних, операційних та особистісних компонентів.

Психологічна готовність традиційно розуміється як психічний феномен, що пояснює стійкість дій людини в полімотивованому просторі.

Процес переосмислення функції освіти на гуманістичних засадах, що передбачає орієнтацію змісту освіти на актуалізацію можливостей особистості, перетворення останньої на суб'єкта навчальної діяльності, здатного до свідомого професійного самовизначення, саморозвитку, вільного вибору свого життєвого шляху, вимагає певних змін у розробці загальної стратегії організації навчально-виховного процесу в освітніх закладах, у тому

числі й у сфері вирішення проблеми формування готовності студентів до професійної діяльності в певній галузі праці.

Готовність як цілісне утворення особистості, що складається з вибіркової спрямованості на психологічну діяльність, формується на основі позитивного ставлення і керується відповідними потребами і мотивами до цієї діяльності.

Про готовність можна говорити лише за наявності у суб'єкта розвиненого емоційного ставлення, здатності адаптувати свою поведінку до ситуацій, що виникають, вміння налагоджувати комунікативний процес, розвиненості таких психологічних здібностей, як мислення, уява, спостережливість, комунікабельність, а також широкого спектру професійно значущих якостей: емоційної стійкості, самоконтролю, чесності, доброти, наполегливості та ін.

Проводячи даний дослід, ми змогли про спостерігати таку цікаву тенденцію. Що у більшості наших студентів присутня така поведінкова модель у родині яка, на даний час переважає у більшості родин це матріархат. На наш погляд, це сталося завдяки тому, що у нас час більшість родин виховує дітей у однополич сім'ях, а саме мам та бабусю. Мабуть дана тенденція тягнеться ще часів після другої світової війни.

Все-таки не дивлячись на те, що наша сучасна молодь навчилась і продовжує вчитися обирати професію яка їй до вподоби, та за покликом серця, в якій мірі проходячи психологів дізнається про свої сильні сторони, знає чого вона бажає від свого життя, та від самого себе.

Але на превеликий жаль ми можемо бачити і спостерігати, що за відсутності інституту ролі, наша молодь не знає як можливо збудувати велику та міцну родину.